interwar period the entire cellar or only its main room could have served as a storeroom. Upon completion of the investigation, the cellar was backfilled.

During the 2017 investigation, a relatively thin (10–40 cm), poor, 16th–18th-century archaeological layer with isolated finds (Figs. 6, 7) was recorded in the majority of the trenches. A greater find concentration occurred in the sunken objects. The 2017 investigation essentially confirmed the assumption of M. Bertašius that during the archaeological period this part of the city had been sparsely developed and that the city's residents had maintained gardens at this location.

Alma Lekniutė

Puodžių gatvė 22 ir Smalininkų gatvė 2

2017 m. rugsėjį – 2018 m. sausį Kaune vykdyti detalieji tyrimai ir žvalgymai greta esančiuose sklypuose Puodžių g. 22 ir Smalininkų g. 2 bei Smalininkų ir Puodžių gatvėse, būsimos šiluminės trasos vietoje. Detaliaisiais tyrimais ištirtas bendras 224 m² plotas, žvalgytas 36,5 m² plotas. Tirti sklypai yra Kauno senamiesčio 27 kvartalo Š–ŠR dalyse, dalis Smalininkų gatvėje tirtos perkasos 1 patenka į 25 kvartalo P kampą. Šių sklypų istorinė urbanistinė raida netyrinėta. Senieji kvartalai planuoti ir apgyvendinti XVI a. viduryje prie kelio, ėjusio iš Rotušės aikštės senojo Vilniaus vieškelio link. Tai dabartinės Kurpių, Muitinės ir Puodžių gatvės. XVI–XVIII a. Kauno magistrato ir vaito knygų įrašuose 27 kvartale minimi tik mediniai pastatai, stovintys iš dalies nuomojamuose sklypuose. Dauguma įrašuose minimų sklypų nuomininkų buvo miesto amatininkai. Fragmentiškos istorinės medžiagos kvartalų istorijai teikia XVIII–XIX a. Kauno miesto planai. Daugumoje XVIII a. miesto planų kvartalų ribose pastatai nepavaizduoti. Tik 1796 m. plane prie dabartinės Puodžių g. 27 kvartale pažymėti keturi galais į gatvę stovintys pastatai.

Tyrimai 27 kvartale vyko ir anksčiau (1 pav.): 1980 (A. Vaškelis; *LIIR*, f. 1, b. 903), 1999 (D. Baliliūnaitė; *PRPI*, f. 5, b. 218), 2017 m. (A. Žalnierius, žr. p. 309–310). Šiais tyrimais nustatyta, kad kvartale susidaręs 1–2,8 m storio kultūrinis sluoksnis, žmonių veiklos pėdsakai datuojami nuo XV a. 1999 ir 2017 m. tyrimų metu aptikta XVI–XIX a. užstatymo pėdsakų.

2017 m. atliekant detaliuosius tyrimus, sklype bei gatvėje po supiltu (5–80 cm storio)

1 pav. Situacijos planas. 1 – A. Lekniutės detalieji tyrimai (Puodžių g. 22); 2 – A. Lekniutės žvalgymų plotas (Puodžių gatvė); 3 – A. Lekniutės detalieji tyrimai (Smalininkų g. 2–4); 4 – A. Žalnieriaus tyrimai; 5 – D. Baliliūnaitės tyrimai; 6 – A. Vaškelio tyrimai. A. Lekniutės brėž.

Fig. 1. Situation plan. 1 – area excavated by A. Lekniutė (Puodžių St. 22); 2 – area surveyed by A. Lekniutė (Puodžių Street); 3 – area excavated by A. Lekniutė (Smalininkų St. 2–4); 4 – area investigated by A. Žalnierius; 5 – area investigated by D. Baliliūnaitė; 6 – area excavated by A. Vaškelis.

žvyringo smėlio ir statybinės skaldos sluoksniu rastas vėlyvesnių ūkinių duobių, komunikacijų perkasimų smarkiai apardytas 5–60 cm storio juodos žemės sluoksnis su to laikotarpio radiniais – buitinės keramikos ir koklių fragmentais, datuojamas XVIII–XIX a. Nustatyta, jog dalis šio sluoksnio bei virš jo buvę vėlyvesni sluoksniai yra nukasti anksčiau vykusių žemės kasimo darbų metu. Nefiksuoti jokie XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai ar buvę aiškesni žemės paviršiai. Smalininkų gatvėje tirtoje perkasoje 1 bei dalyje perkasos 2 fiksuoti iki 3 m storio permaišyti supiltiniai sluoksniai su XIX–XX a. radiniais.

Po anksčiau aprašytu juodos žemės sluoksniu tirtas XVI a. pabaigoje – XVII a. II pusėje suformuotas molingo rudo smėlio sluoksnis (30–160 cm storio) su to laikotarpio radiniais: keramika, plokštinių koklių fragmentais. Sluoksnis storėja 27 sklypo ŠV dalies link. 1,15–1,9 m gylyje fiksuotas įžemis – baltas smulkios frakcijos smėlis su mikrosluoksniais, rodantis, jog teritorija tam tikrais laikotarpiais buvo užpilama (užsemiama) per Nemuno potvynius.

Tiriant sklypą **Puodžių g. 22,** perkasose 4–5, 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus surasta ir XVI a. pabaigoje – XVII a. viduryje sklype stovėjusių dviejų atskirų gotikinių pastatų sienų bei pamatų fragmentų, kurie nei 1774 m. H. D. Scholtzo, nei vėlesniame 1797 m. Antičkovo miesto planuose nepažymėti. Perkasoje 4 atidengtas 1,5 m į įžemį įgilintas 9,6 m ilgio, iki 2,4 m aukščio apardytas pastato sienos su arkiniais pamatais fragmentas. Jį sudaro įvairaus dydžio (daugiausia stambūs, 50x20–60x40 cm) lauko rieduliai bei 30x14x7 cm dydžio gotikinių proporcijų raudonos plytos, tarpusavyje rištos kalkiniu skiediniu. 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (sienos viršuje) atidengtas buvusio pastato laiptinės fragmentas. Bendras fragmento ilgis ŠR–PV kryptimi siekia 1,4 m, plotis – 80 cm, aukštis – 50 cm. Laiptinės pakopų sienos sudarytos iš 28x14x7 cm dydžio gotikinių proporcijų raudonų plytų (antrinio panaudojimo?), tarpusavyje rištų kalkiniu skiediniu. Dalis laiptinės sienos yra akivaizdžiai suardyta, kai XX a. viduryje sienoje buvo įmūryta 100x50 cm dydžio betono plokštė. Tame pačiame lygyje atidengtas prie aukščiau aprašyto laiptinės fragmento prigludęs XX a. viduriu datuojamas grindinio fragmentas. Jo ilgis ŠR–PV kryptimi siekia 1,8 m, 70 cm pločio ŠV–PR kryptimi. Jį sudaro smulkūs 5x5x6–8x6x10 cm dydžio rieduliai. Grindinio aplinkoje rasta keramikos ir koklių fragmentų, stiklo šukių, vinis. 1,3 m gylyje sienoje išsiskiria arkos (arkinių pamatų?) fragmentas. Arka ŠR–PV kryptimi yra 2 m ilgio, 1,6 m aukščio. Arkos sąramą sudaro analogiškos gotikinių proporcijų plytos, sumūrytos viena eile (2 pav.).

To paties laikotarpio (1,45 m ilgio, 1,35 m aukščio) sienos fragmentas atidengtas perkasoje 5. Sienos fragmentą sudaro įvairaus dydžio (11x10–35x20 cm) lauko rieduliai bei 18x6,5–

2 pav. Arkos fragmentas perkasoje 4 Puodžių g. 22 iš ŠV. A. Lekniutės nuotr.

Fig. 2. The arch fragment in trench 4 at Puodžių St. 22, as seen from the NW.

3 pav. Rūsio skliauto vaizdas iš Š. A. Lekniutės nuotr.

Fig. 3. The cellar vault, as seen from the N.

10x9 cm dydžio raudonų plytų nuoskalos, tarpusavyje surištos kalkiniu skiediniu. Fragmentas sudarytas klojant pakaitomis plytas bei akmenis.

Abu fragmentai buvo užfiksuoti ir palikti pirminėje jų vietoje *in situ*. Tikslesnius buvusių pastatų parametrus galima būtų nustatyti sklype vykdant platesnės apimties detaliuosius tyrimus. Manoma, jog pastatai buvo sugriauti per Maskvos kariuomenės invaziją XVII a. viduryje, kaip ir dalis gretimuose kvartaluose buvusių Kauno gotikinių pastatų. Tai liudija jau aprašytas tyrimų metu greta pastatų rastas susiformavęs (iki 2,3 m storio) XVI a. pabaigos – XVII a. II pusės molingo smėlio sluoksnis.

Smalininkų gatvėje, perkasose 1 ir 2 aptikta ankstesnių darbų metu stipriai apgriauta mūrinė konstrukcija – pamatas. Atidengto pamato PR sienos ilgis siekia 11 m, ŠR siena – apie 2,2 m, dalis pamato galbūt nuardyta tiesiant dabar jau nebeveikiančius ir planuose nepažymėtus inžinerinius tinklus. Atidengto pamato ilgis sutampa su Puodžių g. 15 stovinčio namo ilgiu, o pamato PR siena yra toje pačioje linijoje kaip ir Smalininkų g. 7 esančio pastato PR siena. Pamatas mūrytas iš įvairaus dydžio lauko riedulių (43x18–20x15 cm) bei smulkių raudonų plytų nuoskalų. Pamato vidinėje dalyje iki įžemio – gelsvo smėlio su mikrosluoksniais – fiksuoti permaišyti juodos žemės ir žvyro sluoksniai su XIX–XX a. datuojamais radiniais – buitinės keramikos ir puodyninių koklių fragmentais.

Smalininkų g. 2 sklype, perkasoje 3, 30–50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus dalinai atidengtas 3,5 m ilgio, apie 5,5 m pločio rūsio skliautas su pamatais. Pamatų plotis – apie 50 cm, pamato aukštis – daugiau kaip 1,3 m. Skliautas mūrytas iš gotikinių 30x14x7, 28x13,5x7,5, 29,5x14,5x7 cm dydžio raudonų plytų, rištų pilkšvos–balsvos spalvos rupiu skiediniu. Greta mūro rasta XVII a. pradžia datuojamų plokštinių koklių fragmentų bei pavienių to laikotarpio keramikos šukių. Atlikus istorinius architektūrinius tyrimus (L. Kvizikevičius, V. Spudas, V. Veževičienė), šiam skliautui suteikta teisinė apsauga. Atidengta konstrukcija datuojama XVI a. 8–10 dešimtmečiais – XVII a. I puse (3 pav.).

Puodžių St. 22 and Smalininkų St. 2

During the 2017–2018 excavation (a total of 224 m^2) at Smalininkų St. 2-Puodžių St. 22, Kaunas (Fig. 1), late 16th–20th-century, 0.35–2.5 m thick cultural layers were recorded. Wall and foundation fragments of two separate Gothic buildings that stood on the plot in the late 16th–mid-17th century were unearthed in trenches 4 and 5 at Puodžių St. 22. The 9.6 m long, up to 2.4 m high fragment of a building wall with an arched foundation discovered in trench 4 was created using various-sized (50 x 20–60 x 40 cm) fieldstones and 30 x 14 x 7 cm (Gothic proportions) red bricks bound with lime mortar. An arch fragment with a lintel consisting of a plane made of a single row of bricks with analogous Gothic proportions is distinguishable in the wall fragment (Fig. 2) The building wall in trench 5 was up to 1.45 m

long, 1.35 m high, and consisted of various-sized (11 x 10–35 x 20 cm) fieldstones and 6.5 x 18–9 x 10 cm brick fragments. A 3.5 m long, 5.5 m wide cellar vault with a foundation was unearthed at Smalininkų St. 2 (Fig. 3). The vault had been created using Gothic bricks that are from 30 x 14 x 7 cm to 28 x 13.5 x 7.5 cm in size and date from the 1570s–1590s to the first half of the 17th century.

Algirdas Žalnierius,
Dainius Balčiūnas

Puodžių gatvė 22

Kauno senamiesčio 27 kvartalo sklype Puodžių g. 22 UAB „JR Projektai" ruošiasi statyti 360 m² administracinės paskirties pastatą. Numatomas tyrinėti kvartalas yra senamiesčio PR dalyje, apie 300 nuo į V nuo saugomos teritorijos ribos. Iš Š jį riboja Puodžių, iš R – Šilutės gatvė, iš P – Karaliaus Mindaugo prospektas, iš V – Smalininkų gatvė. Sklypo detalieji archeologiniai tyrimai atlikti 2017 m. balandžio mėnesį, jų metu numatomo statyti pastato pamatų kolonų vietoje buvo iškasti 23 šurfai, ištirtas 93 m² plotas.

Detalūs moksliniai istoriniai 27 kvartalo ar jo atskirų sklypų raidos tyrimai neatlikti. Senasis kvartalas suplanuotas ir apgyvendintas XVI a. viduryje prie kelio, ėjusio iš Rotušės aikštės senojo Vilniaus vieškelio link. Tai dabartinės Kurpių, Muitinės ir Puodžių gatvės. Istorinis kvartalas savo pirminėse ribose, 1788 m. Kauno miesto matininko J. Dekurno sudaryto detalaus inventoriaus duomenimis, užėmė 2646 m² plotą, jame buvo 7 gyvenamosios paskirties sklypai. XVI–XVIII a. Kauno magistrato ir vaito knygų įrašuose kvartale minimi tik mediniai pastatai, stovintys iš miesto nuomojamuose sklypuose. Daugumos įrašuose minimų sklypų nuomininkai buvo miesto amatininkai: odminiai, puodžiai, žvejai ar sielininkai.

Didžiausi pokyčiai 27 kvartale įvyko po 1853 m., kai buvo realizuojamas Nemuno apsauginio pylimo ir krantinės su gatve statybos projektas. Tada iš esmės pakeistas pirminis kvartalo planas. Kvartalo P dalies sklypai sumažėjo daugiau nei per pusę, nes pylimo statybai ir gatvės tiesimui miestas nusavino jų dalis. Kvartalo sklypus mūriniais pastatais pradėta užstatinėti tik XX a. pradžioje. Dauguma statybų vyko XX a. 3 ir 4 dešimtmečiais. Tie namai, nors labai rekonstruoti, išliko iki šiol.

Pirmieji tyrimai, kurių metu buvo iškasta 12 šurfų ir ištirtas 48 m² plotas, atlikti 1980 m. kvartalo P dalyje ir į 2017 m. tyrinėtą plotą nepatenka. Nustatyta, kad kvartalo teritorijoje yra susiformavęs 1,1–1,3 m storio kultūrinių sluoksnių klodas. Dalyje šurfų rasta sklypuose stovėjusių medinių pastatų pėdsakų, radiniai datuojami XVI–XVIII a (*LIIR*, f. 1, b. 903).

Sklype Puodžių g. 22 žvalgomieji tyrinėjimai atlikti 1999 m., ištirtas 58 m² dydžio plotas (4 perkasos). Kultūrinio sluoksnio storis siekia nuo 1,2 iki 2,8 m. Perkasose 1 ir 3 rasta XV a. datuojamo kultūrinio sluoksnio pėdsakų, aptikta XVI–XVII a. gyvenamojo pastato mūrinių pamatų liekanų. Pamatai sumūryti iš lauko riedulių, plytų su braukomis, rištų kalkiniu skiediniu. Jų plotis – 35–40 cm, gylis – 45–50 cm. Pastatas stovėjo galu į Puodžių gatvę. Radinius sudaro XV–XVIII a. buitinės keramikos ir koklių šukės (*PRPI*, f. 5, b. 218).

2017 m. tyrimų metu šurfai 1–15 išdėstyti sklypo Š dalyje, prie Puodžių gatvės. Šurfai 16–23 tirti sklypo kieme, į P nuo pastato Puodžių g. 20. Tyrinėto kiemo paviršiaus prie Puodžių gatvės H_{abs} 28,40–28,50 m. Į P žemės paviršius kyla ir šurfų 16–23 vietose pasiekia H_{abs} 29,10–29,20 m lygį. Tyrinėtose vietose yra susi-